

І. В. Ганжа,

Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, м. Чернігів

ХЕДЖ-МАРКЕРИ У ДИСКУРСІ ВЕРХОВНОГО СУДУ США

Статтю присвячено виявленню та аналізу дискурсивних хедж-маркерів у промовах на засіданнях Верховного Суду США. Хеджі розглядаються як іллокутивні показники реалізації оратором комунікативної інтенції модерації, що об'єднують функціональні класи лексико-граматичних та синтаксичних одиниць мови. Такі структури були класифіковані за принципом експліцитності / імпліцитності вираження ними значення невпевненості, а також за принципом залежності / незалежності від контексту їх актуалізації. Окрему групу утворили чейн-хеджі, яким характерне поєднання декількох взаємопов'язаних маркерів у межах однієї пропозиції.

Ключові слова: судовий дискурс, судова промова, хедж-маркери, комунікативна стратегія, чейн-хедж.

HEDGE-MARKERS IN THE DISCOURSE OF THE USA SUPREME COURT

The article focuses on the detection and analysis of discourse hedge-markers in speeches within the US Supreme Court arguments. Hedging as a communicative strategy in the courtroom discourse is of great scientific interest among present day linguistics studies. It enables to optimize the verbal interaction in the context of the participants' social role and status differentiation. Hedge-markers are considered to be illocutionary indicators for speaker to implement own communicative intentions of moderation. They combine functional classes of lexical, grammatical and syntactical language units. Such structures can be classified according to 1) the principle of expression explicitness or implicitness of uncertainty on paradigmatic or syntagmatic levels, respectively; and 2) the principle of dependence or independence on the actualized context. The separate group is formed by chain-hedges, which accumulate several interrelated markers in a single propositional structure. Increasing in the number of attached hedges is directly related to the amplification of fuzzy and non-categorical utterance of the speaker.

Keywords: courtroom discourse, courtroom speech, hedge-markers, communicative strategy, chain-hedge.

ХЕДЖ-МАРКЕРЫ В ДИСКУРСЕ ВЕРХОВНОГО СУДА США

Статья посвящена выявлению и анализу дискурсивных хедж-маркеров в речах на заседаниях Верховного Суда США. Хеджи рассматриваются как иллокутивные показатели реализации оратором коммуникативной интенции модерации, которые объединяют функциональные классы лексико-грамматических и синтаксических единиц языка. Такие структуры были классифицированы по принципу эксплицитности / имплицитности выражения или значения неуверенности, а так же по принципу зависимости / независимости от контекста их актуализации. Отдельную группу образовали чейн-хеджи, для которых характерно объединение нескольких взаимосвязанных маркеров в пределах одной пропозиции.

Ключевые слова: судебный дискурс, судебная речь, хедж-маркеры, коммуникативная стратегия, чейн-хедж.

Питання оптимізації мовленнєвої взаємодії комунікантів в умовах інституційної статусної нерівності в останні роки перебувають у центрі уваги теорії комунікації, теорії мовленнєвого впливу, психолінгвістики та соціолінгвістики. Одним з видів інституційного дискурсу, що наразі підлягає всебічному вивченню є судовий дискурс. Як один із найдавніших видів дискурсу, судовий дискурс знаходиться у полі зору дослідників різних дисциплін – юридичної лінгвістики [12; 13], судового мовознавства [10], теорії аргументації [1], риторики [2; 4; 7], етики [6], психології [11] тощо.

Аналіз широкого кола праць, присвячених дослідженню різних аспектів судового дискурсу [3; 9; 10; 11; 13], свідчить про те, що на сьогодні судовий дискурс за участю професійних юристів, як особливий тип інтеракції, ще не отримав повного та цілісного висвітлення. Поза увагою дослідників залишилися, зокрема, такі аспекти судової комунікації, як стратегічно-тактична спрямованість комунікації в інституційних умовах професійного спілкування та виділення найбільш ефективних моделей мовленнєвої поведінки під час судового засідання.

Відтак, **актуальність** розвідки визначається загальним інтересом до аналізу особливостей мовленнєвої поведінки комунікантів у межах судового регламенту та необхідністю вивчення стратегічно-тактичної складової комунікації на судовому процесі. Зазначимо, що успішність спілкування в інституційних умовах залежить не тільки від професійної, але й від комунікативної компетенції його учасників, яка виявляється у здатності користуватися мовними засобами для організації мовленнєвої взаємодії згідно з правилами та нормами спілкування та у здійсненні ефективного впливу на адресата для реалізації позамовних завдань [3, с. 1].

Загальновідомо, що промовам у стінах судової зали часто не прощають помилок, і одне недоречне, або образливе висловлювання може поставити хрест на успішному перебігу справи. Щоб уникнути подібних випадків застосовують хеджинг – стратегію комунікативного впливу, яка має на меті так зване ‘мовленнєве страхування’, що уможливорює захист комунікантів від радикальних, агресивних або образливих висловлень на адресу інших учасників комунікації. Основна функція хедж-маркерів у таких умовах є зробити висловлення нечітким та розмитим [14, с. 187].

Оскільки стратегію хеджингу вважаємо однією з найефективніших у досягненні гармонізації мовленнєвої взаємодії взагалі, та в умовах судового процесу зокрема, *мету* нашої розвідки вбачаємо у виявленні та аналізі хедж-маркерів у судових промовах на засіданнях Верховного Суду США. Досягнення поставленої мети можливе завдяки вирішенню таких завдань: окреслити специфіку лінгвістичної репрезентації стратегії хеджинг у дискурсі судової промови й визначити та систематизувати хедж-маркери, домінуючі на слуханнях Верховного Суду США. Для дослідження був використаний емпіричний матеріал судових слухань, записаних на аудіоплівку, а потім, транскрибованих [15-20].

Судова промова – це публічна мова, звернена до суду і всіх учасників, присутніх при розгляді кримінальної або цивільної справи. Вона виголошується під час судового засідання і являє собою виклад висновків оратора по конкретній справі та його заперечення іншим ораторам (мова прокурора, мова адвоката, мова підсудного на свій захист, мова потерпілого, репліка як особливий вид судової промови) [9, с. 4].

Відтак промова за своєю природою є усним, монологічним, свідомим зверненням до слухача, що продумується і готується заздалегідь. Для подібних промов характерні послідовність і доказовість, які забезпечують зв'язність думки; граматично правильне оформлення; виразність голосових засобів. Таке монологічне мовлення передбачає досить високий рівень мовного розвитку оратора. Мета монологу – досягти необхідного впливу на слухачів, переконати їх [там само, с. 5].

З розвитком комунікативно-прагматичної парадигми поняття хеджинг досліджується з позицій функціонального напрямку, що дозволяє акцентувати його комунікативну значущість у висловленні. Відповідно до цього підходу, хедж-

маркери розглядаються як іллокутивні показники реалізації мовцем комунікативної інтенції модерації (тобто надання висловленню більш стриманого, помірнього характеру) [5, с. 55], що об'єднують функціональний клас лексичних, лексико-граматичних та синтаксичних одиниць мови.

Хедж-маркери можуть бути класифіковані за принципом експліцитності або імпліцитності вираження ними значення невпевненості. Експліцитні хеджі визначаються як мовні засоби, що містять сему невпевненості як елемент лексичної або граматичної парадигматики, тобто притаманне значення невпевненості є контекстуально незалежним. До імпліцитних хедж-маркерів відносяться одиниці, які набувають здатності виражати невпевненість на рівні синтагматики, тобто у залежності від комунікативно-прагматичного контексту [8, с. 133].

Проведений аналіз дозволив класифікувати хедж-маркери у дискурсі Верховного Суду США не лише з точки зору експліцитності / імпліцитності вираження, а й за принципом залежності / незалежності від контексту їх актуалізації. Відповідно ми виділили залежні та незалежні хеджі, у яких додатковим класифікаційним критерієм виступає потенційна наявність окремого хедж-маркера змінювати власну дистрибуцію. Відтак незалежними хеджами є ті, що можуть однаково успішно займати ініціалну, медіальну або фінальну позицію у висловленні не втративши своєї основної функції, у той час, як залежні хедж-маркери не мають такої здатності.

Серед експліцитно виражених хеджів найбільш продуктивну групу утворюють залежні лексико-граматичні маркери з відтінком модальності, що можуть бути вербалізовані:

- градуальними кваліфікаторами: ... *I scarcely often stray from the briefs piled on my desk ...* ; *I also distinctly remember Yeltsin decrying the Russian practice of something that he referred to as ...* ; ... *it establishes a democracy of a certain kind ...* ; ... *we are all minorities in one respect or another ...* ; *Slightly more than 120 years after Worcester, the Court handed down a second case ...* ; *That case, as many of you know, inspired rather strong feelings ...* ; *The power of judicial review has been said by some to be the «cornerstone» of our constitutional law ; ... for most other Americans to spend much time thinking about or discussing our Constitution ... today almost half of our citizens do not know that there are three branches of government.*

- модальними дієсловами або прислівниками. Наприклад: *But I could not resist a pause in today's ...* ; *Benjamin is perhaps best known in the United States for his stirring orations in the Senate ...* ; *While we may not agree with the outcome of a particular case ... ; the public should not, for it would not, respect their decisions, and we Americans ...* ; *I might point out to our shopper that he still must pay for his groceries ...* ; *And I could add that I once heard Alan Greenspan, former Chairman of the Federal Reserve, speak about economic development in foreign countries.*

- структурами умовного способу з відтінком гіпотетичної модальності. Серед них можна навести наступні приклади: *The effect of this plan would have been to remove Loring, along with all the other probate judges ...* ; *Finally, I might have told about three Supreme Court cases that, ... ; I have since read more about the man who might have been first among so-called victims ...* ; ... *nine thousand judges could have signed the opinion and they still would have been powerless to integrate Little Rock's schools in the face of the state militia.*

- епістемічними дієсловами: *Much as it sometimes appears otherwise, the Constitution is interpreted first and last by people other than judges ...* ; *In the early nineteenth century, then, it seems fair to conclude that an independent judiciary was on occasion more an aspiration than a reality...*

Незалежні експліцитні хедж-маркери актуалізуються переважно на синтаксичному рівні. Підкреслимо, що зміна дистрибуції таких маркерів не впливає на виконання основної функції, покладеної на них оратором. Відтак подібні незалежні хеджі будуть нівелювати можливу категоричність висловлення навіть при умові, якщо мовець переструктурує власне повідомлення. Додатковою визначальною рисою таких маркерів є їх часте графічне оформлення комами на письмі або ж відповідний інтонаційний супровід в усному потоці, що результується утворенням окремої синтагми. Серед незалежних експліцитно виражених хедж-структур, виявлених у дискурсі промов Верховного Суду США є наступні:

- мовленнєві стереотипи мову припущення. Наприклад: *I believe that it is impossible to be a conscientious with one eye on ...* ; *I do not think Jewish names would be hidden from view in briefs filed in today's Court ...* ; *I hope, in all the years I have the good fortune to serve ...* ; ... *I think judges must do more than simply undertake own jobs ...* ; *Telephone justice, I subsequently learned, occurred when the party boss called judges and told them how to decide the outcome of a particular case.*

- мовленнєві стереотипи зі значенням невизначеності, які можна проілюструвати так: *In particular, judges must be independent ...* ; *That is because the judicial system, in a sense, floats on a sea of public opinion ...* ; *That is to say that he created an impartial judiciary that possessed ...* ; *In a word, the judge must decide cases independently, and the public ...*

Залежні імпліцитно виражені хеджі, рушійною силою актуалізації яких є комунікативно-прагматичний контекст, утворюють досить чисельну групу, до якої зараховуємо:

- особовий займенник *we* (у значенні 'Я та ще хтось'), *he* (у значенні 'хтось такий же, як і Я'), *X and I* (у значенні 'не лише Я') замість займенника першої особи однини *I*.

Наведемо приклади: ... *he who knew that the strength of these freedoms would depend on ...* ; *We honor the Constitution and its Framers when we run for legislative or executive office ... and when we argue among our friends and neighbors over the application of constitutional commands to modern life ...* ; *All of my colleagues and I, and I am sure all of you, fulfill our judicial duties by attempting to decide cases in a manner that is consistent with what the law requires ...* ; ... *though you and I agree that he chose the wrong side ...*

- пасивно-безособові конструкції: *Unfortunately, it may prove easier to dismantle that independence than to attain it ...* ; *It is no secret that I disagreed with the majority's reasoning, given ...* ; *Rather, one should try to understand the ideas that gave it life ...* ; *It might be suggested to everyone simply to read or memorize the Constitution ...* ; *There is a story, almost certainly apocryphal, that when the great Chief Justice John Marshall decided ...*

- метафоризовані суб'єктно-предикатні структури, за допомогою яких мовець перекладає відповідальність за достовірність інформації у сказаному власному висловленні з себе на певний неживий предмет об'єктивної реальності: *Benjamin's biography tells us that ...* ; ... *Article 29 of the state constitution reads, «It is essential ...» ; But while many minds disagreed with the Court's decision ... ; ... where each and every thought declares that this war was far too brief ...* ; *His choice suggests that the U.S. Supreme Court had not yet become the co-equal Branch ...* ; *The story reminds us of the remarkable nature of something that we Americans usually take for granted.*

Слід зазначити, що в ході аналізу нами була виявлена окрема підгрупа так званих чейн-хеджів¹, визначальною рисою якої є концентрація декількох маркерів у межах однієї пропозиції. Останні можуть бути виражені як імпліцитно, так і

¹ від англ. *chain* – ланцюжок.

експліцитно. Мінімальною одиницею у межах одного чейн-хеджу є двочленна структура, при цьому наступні приєднані хедж-маркери прямопропорційно підсилюють значення некатегоричності та розмитості висловлення оратора. Наведемо приклади:

- двочленний чейн-хедж: ... *and thought perhaps you would find his life as intriguing as I did ...* (прислівник з модальним значенням + модальне дієслово); *Many of you may know the story behind the Court's founding, but ...* (градуальний кваліфікатор + модальне дієслово); *This case is familiar to many because it supposedly spurred Jackson to say ...* (градуальний кваліфікатор + прислівник з модальним значенням); *Those who might have preceded Brandeis ...* (вказівний займенник зі значенням невизначеності + структура умовного способу з відтінком гіпотетичної модальності); *One who might want to know just what that notion means ...* (заміна особового займенника *I* на *one* + структура умовного способу з відтінком гіпотетичної модальності); *This example may help our Star Market shopper understand that ...* (метафоризована суб'єктно-предикатна структура + модальне дієслово); *And that, as it appears, is why I think it is important that we explain, not just to lawyers or ...* (епістемічне дієслово + мовленнєвий стереотип модусу припущення)

- тричленний чейн-хедж: *his service likely would have been shorter than the time I have already served as a ...* (градуальний кваліфікатор + структура умовного способу з відтінком гіпотетичної модальності + метафоризована суб'єктно-предикатна структура); *He who probably would have resigned a seat ...* (градуальний кваліфікатор + структура умовного способу з відтінком гіпотетичної модальності + заміна особового займенника *I* на *he* у заченні 'хтось такий же, як і Я'); ... *the need for judicial reform might have seemed less pressing ...* (епістемічне дієслово + градуальний кваліфікатор + структура умовного способу з відтінком гіпотетичної модальності);

- змішаний чейн-хедж у межах однієї пропозиції: *Although the Supreme Court almost never has the first word in interpreting the Constitution, many believe that it usually has the last ...* (метафоризована суб'єктно-предикатна структура (*Supreme Court has first/ last word*) + градуальний кваліфікатор (*almost never, many, usually*)).

Отже, готуючись до виступів на судовому слуханні оратори підходять до вибору лексичних одиниць і мовних тактик з найбільшою обережністю й ретельністю, відтак, успішно апелюють до такої комунікативної стратегії, як хеджинг. Перераховані вище мовні засоби утворюють групи залежних та незалежних хедж-маркерів у сучасній англійській мові в умовах судового дискурсу, які завжди сигналізують про невпевненість, невизначеність та некатегоричність експліцитно або імпліцитно й виступають іллокутивними показниками реалізації мовцем комунікативної інтенції модерації. Проведений аналіз дозволив виокремити додаткову групу чейн-хеджів, характерним для яких є концентричне приєднання декількох взаємопов'язаних маркерів у межах однієї пропозиційної структури.

Перспективним вважаємо продовжити дослідження комунікації в інституційних умовах для створення таксономії хедж-маркерів дискурсу та, зокрема, поглибити аналіз стратегій, тактик та конкретних прийомів, які використовуються усіма учасниками комунікації на судових слуханнях. Цікавим також представляється аналіз мови жестів на суді.

Література:

1. Белова А. Д. Лингвистические аспекты аргументации / А. Д. Белова. – К. : КГУ им. Т. Шевченко, 1997. – 311 с.
2. Голев Н. Д. Юридический аспект языка в лингвистическом освещении / Н. Д. Голев // Юрислингвистика-1. Проблемы и перспективы. – Барнаул, 1999. – С. 11–58.
3. Дьомкіна О. В. Прагмалінгвістичні особливості мовлення суддів Верховного Суду США: автореф. дис. ... канд. філолог. наук: спец. 10.02.04 / Дьомкіна Олена Вікторівна. – Київ : КНУТШ, 2010. – 20 с.
4. Ивакина Н.Н. Основы судебного красноречия (риторика для юристов): [учеб. пособие.] / Н. Н. Ивакина. – М. : Юристь, 2000. – 384 с.
5. Кишко С. Н. К вопросу о плане выражения категории модерации / С. Н. Кишко // Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Випуск 75 (2). – Кіровоград, 2008. – С. 54–57.
6. Голубов А. С. Юридическая этика: [учебник для вузов] / А. С. Кобликов. – М. : Норма, ИНФРА-М, 1999. – 168 с.
7. Молдован В. В. Судова риторика: [навч. посібник.] / В. В. Молдован – К. : Юрінком Інтер, 1998. – 317 с.
8. Мусиенко Е. А. К проблеме средств выражения неуверенности в современном английском языке [Текст] / Е. А. Мусиенко; науч. рук. С. Н. Кишко // Перекладацькі інновації : матеріали II Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, Суми, 15–16 березня 2012 р. / Ред. кол.: С. О. Швачко, І. К. Кобякова, О. О. Жулавська та ін. – Суми : СумДУ, 2012. – С. 130–134.
9. Шевырдяева Л. Н. Язык современного американского судебного дискурса (на материале решений Верховного суда США): автореф. дис. ... канд. філолог. наук: спец. 10.02.04 / Шевырдяева Лилия Николаевна. – Москва : МГУ им. М. В. Ломоносова, 2009. – 26 с.
10. Atkinson J. Maxwell, Drew P. Order in Court: The Organization of Verbal Expression in Judicial Settings. – Humanities Press : Atlantic Highlands, New Jersey, 1979. – 275 p.
11. Berg-Seligson S. The Bilingual Courtroom: Court Interpreters in the Judicial Process / Sussan Berg-Seligson [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.press.uchicago.edu/ucp/books/book/chicago/B/bo3646340.html>. – Дата доступу 26.01.16.
12. Gibbons J. Forensic Linguistics. An Introduction to Language in the Justice System / J. Gibbons. – Oxford : Blackwell, 2005. – 211 p.
13. Gibbons J. Language and the Law / J. Gibbons. // Annual Review of Applied Linguistics. – 1999. – № 19. – p. 156–173.
14. Lakoff R. Hedges: A Study in Meaning Criteria and the Logic of Fuzzy Concepts / R. Lakoff // Papers from the Eighth Regional Meeting of the Chicago Linguistic Society. – Chicago : Univ. of Chicago Press, 1972. – P. 183–228.

Джерела ілюстративного матеріалу:

15. Oral arguments: Argument Transcript № 09-11328: Davis v. United States [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.supremecourt.gov/oral_arguments/argument_transcripts/09-11328.pdf. – Дата доступу 05.02.16.
16. Oral arguments: Argument Transcript № 14-1382: Americold Realty Trust v. ConAgra Foods, Inc. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.supremecourt.gov/oral_arguments/argument_transcripts/14-1382_153m.pdf. – Дата доступу 05.02.16.
17. Oral arguments: Argument Transcript № 14-1406: Nebraska v. Parker [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.supremecourt.gov/oral_arguments/argument_transcripts/14-1406_8n59.pdf. – Дата доступу 05.02.16.
18. Oral arguments: Argument Transcript № 14-280: Montgomery v. Louisiana [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.supremecourt.gov/oral_arguments/argument_transcripts/14-280_f204.pdf. – Дата доступу 05.02.16.
19. Oral arguments: Argument Transcript № 14-449: Kansas v. Carr [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.supremecourt.gov/oral_arguments/argument_transcripts/14-449_1924.pdf. – Дата доступу 05.02.16.
20. Oral arguments: Argument Transcript № 14-8913: Molina-Martinez v. United States [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.supremecourt.gov/oral_arguments/argument_transcripts/14-8913_d1o2.pdf. – Дата доступу 05.02.16.